

**יסודות
בעבודת
השם**

פסח - ג'
קרבן פסח

קונטרס
"יסודות בעבודת ה'"
פסח - ג'

משיעורי הרה"ג
ר' אהרן רובינפלד
שליט"א
בעהמ"ח ספרי
"תורת הקנינים"
"תורת המצוה"
ניסן תשע"ד
יצא לאור:
ניסן תשע"ו

לכל ענייני הקונטרס

להתקשר - באר"י:

058-3202693

ניו יארק:

845-239-7108

לאנדאן:

07930-196425

אנטווערפן:

0485-683303

או באימיל:

yesoidos@gmail.com

עימוד:

(+972-)054-8531131

פנימיות קרבן הפסח

תוכן המאמר

- א. משכו וקחו לכם א
- ב. זכר לקרבן פסח 1.
- ג. ופסחתי עליכם י.
- ד. קרבן פסח והמסתעף – סימני פיסוח ודילוג ט.

משכו וקחו לכם

שאגאל את בניו, ולא היו בידם מצות להתעסק בהם כדי שיגאלו, שנאמר ואת ערום ועריה (שם ז), ונתן להם שתי מצות, דם פסח ודם מילה שמלו באותו הלילה, שנאמר מתבוססת בדמיך (שם ו), בשני דמים, ואומר גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור אין מים בו (זכריה ט, יא), ושהיו שטופים באלילים, אמר להם משכו וקחו לכם, משכו ידיכם מאלילים וקחו לכם צאן של מצוה. והדברים הללו צריכים ביאור, כי לכאורה גם אחר דברי ר' מתיא בן חרש עדיין לא מיושבת הקושיא שהקשה בתחילת הדברים 'מפני מה הקדים לקיחתו לשחיטתו ד' ימים', כי אם ניתנו להם שתי המצוות הללו להתעסק בהם כדי שיהיו ראויים לגאולה, אם כן למה היה להם להקדים לקיחתו לשחיטתו ארבעה ימים. עוד שומה עלינו להבין את המשך הדברים 'ולפי שהיו שטופים בעבודה זרה אמר להם

לקיחת ושחיטת קרבן פסח

כתוב בתורה הק' בפרשת בא (שמות יב, א-ג) 'ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר. החודש הזה לכם ראש חדשים, ראשון הוא לכם לחדשי השנה. דברו אל כל עדת ישראל לאמר, בעשור לחדש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית'.

בדיבור זה נתן השי"ת לראשונה לבני ישראל ציווי של מצוה, והשי"ת האריך וביאר את כל דיני מצות קרבן פסח על כל פרטיה ודקדוקיה.

ידועים ומפורסמים דברי רש"י (שם ו, ד"ה והיה לכם למשמרת) וז"ל 'ומפני מה הקדים לקיחתו לשחיטתו ארבעה ימים מה שלא צווה כן בפסח דורות, היה ר' מתיא בן חרש אומר, הרי הוא אומר ואעבור עליך ואראך והנה עתך עת דודים (יחזקאל טז, ח), הגיעה שבועה שנשבעתי לאברהם

מצרים בשנה שבה יצאנו ממצרים, וחיידוש שחידשה תורה היא, כי הלא הכלל היא 'סוף מעשה במחשבה תחילה', כי בראשית הכל עלינו לקבל עול מלכות שמים ועול תורה ורק אחר כך תבוא העשיה במעשה, וכן אומרים בתפילה 'ותן בליבנו בינה להבין ולהשכיל, לשמוע ללמוד וללמד, לשמור ולעשות ולקיים', שאחר ההבנה בבינה ובהשכל ואחר הלימוד בתורה הקדושה מגיעים לידי עשיה וקיום המצוות בפועל, ואם כן היה ראוי שרק אחר קבלת התורה נקבל את ציווי השי"ת על קיום המצוות בפועל, ולמרות כן ציוונו השי"ת על קיום מצוות חג הפסח עוד טרם קבלת התורה, כאשר עדיין היינו בארץ מצרים בערות הארץ, בזמן שמצבינו הרוחני היה ירוד מאוד בבחינת 'ערום ועריה', וכנודע שכבר באו בני ישראל כמעט אל שער הנו"ן שבשערי הטומאה, ולמרות כל זאת נתן לנו השי"ת מצות מעשיות, ולא מצוה אחת או שתיים אלא מצוות רבות מאוד, ומכך מוכח כי כל מצוות החג קשורות במיוחד אל ענין יציאת מצרים, ועל כן היה הצורך לצוות עליהן דווקא בזמן יציאת מצרים.

משכו וקחו לכם, משכו ידיכם מעבודה זרה וקחו לכם צאן של מצוה, כי אמאי תליא הא בהא.

חג הפסח מרובה במצוותיו המיוחדות הנה חג הפסח התייחד בריבוי המצוות שהצטוונו בו, מה שלא מצינו בשאר החגים. כי הלא בכל חג ומועד ישנן המצוות הכלליות הנוהגות בו כדוגמת שמחת יום טוב, קידוש היום ואיסור מלאכה, ובזמן שבת המקדש היה קיים אף עולת ראה וקרבן חגיגה, ובנוסף למצוות הכלליות הללו מיוחד כל חג במצוה המיוחדת בו, כגון שופר בראש השנה, ועניתם את נפשותיכם ביום הכיפורים, סוכה ד' מינים ניסוך המים וערבה בסוכות, נובשבועות אכן לא מצינו מצוה מיוחדת, והיינו חד טעמא על השם 'עצרת' של חג השבועות, כי בו רק עצורים אנו מעשיית מלאכה, ואילו חג הפסח שונה ומיוחד בכך שיש בו ריבוי מצוות המיוחדות לחג הזה, ולפי מנין ספר החינוך קיבלנו י"ז מצוות כמנין ט"ז המיוחדות לחג הפסח, והלא דבר הוא, ועלינו לבאר מה נשתנה החג הזה מכל חגי ומעדי השנה.

ציווי על מצוות חג הפסח -
טרם קבלת התורה

עניני קרבנות וקדשים בארץ מצרים
זאת ועוד, הלא חלק גדול ממצות חג הפסח תלויות במצות קרבן פסח,

חיידוש נוסף מצינו בחג הפסח, שכל מצוותיו כבר ניתנו לנו בארץ

שהקב"ה הגביה את בני ישראל בליל פסח ונשא אותם על כנפי נשרים עד למקום המקדש, והרי הדברים הללו מגדילים את הפליאה והחידוש שבקרבן פסח.

המורם מכל האמור שחג הפסח בכללותו ובפרט ענין קרבן פסח יש בהם חידוש מיוחד, שעוד טרם קבלת התורה כאשר בני ישראל היו משוקעים במ"ט שערי טומאה בתוככי ערוות הארץ קיבלו הם מצוות מעשיות רבות הקשורות לחג הקדוש הזה, ובפרט כאשר חלק מהמצוות הללו הינן מעניני קדשים, ולא זו בלבד אלא באותו מצב נחות וירוד אף זכו הם לקדושת ארץ ישראל ולקדושת בית המקדש.

והרי ידוע כי כל מה שאירע בפסח מצרים חוזר על עצמו מדי שנה בשנה בבוא הזמן הקדוש, וכמו שאומרים בנוסח ההגדה 'בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, שנאמר והגדת לבנך ביום ההוא לאמור, בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים. לא את אבותינו בלבד גאל הקב"ה אלא אף אותנו גאל עמהם', ומדי שנה בשנה חוזרים על עצמם החידושים הנפלאים הללו שהראה לנו השי"ת בפסח מצרים, והדברים טעונים ביאור ראוי.

והלא מצוה זו הינה מעניני קדשים, וידוע כי עניני קדשים נעלים מאוד מאוד, ומגודל קדושתם ורוממותם נוהגות הם רק בבית המקדש ובירושלים עיה"ק, ולכן מצינו כי יש בהם הגבלות ודינים רבים הקודמים לעשיית הקרבנות כדוגמת מזבח ללא פגימה, מי חטאת, אבני החושן וכו' ומכל אלו אתה למד על רוממות ענין הקדשים, וכן אומרים בהגדה של פסח בפסיקא 'כמה מעלות טובות למקום עלינו' ומונים מעלה אחר מעלה ומסיימים 'ובנה לנו את בית הבחירה לכפר על כל עוונותינו', ומכך נראה בעליל כי מעלת בית המקדש היא שיא ופסגת המעלות שהעניק לנו הבורא ב"ה, ועל כן מובן שכאשר חטאנו ופשענו ניטלה תיכף מאתנו מעלה עליונה זו, וחרב בית מקדשנו ובוטל ענין הקדשים.

והנה למרות רוממות וחשיבות ענין הקדשים מצינו חידוש נפלא מאוד, שעוד בהיותנו בערוות מצרים בשפל המדרגה קיבלנו את מצות קרבן פסח שהוא מעניני הקדשים, ואף על פי שלא היה לנו לא משכן ולא בית המקדש לא כהן ולא מזבח, ובמושכל ראשון נראה הענין כעין 'קדשים בחוץ', ואכן ידועים ומפורסמים דברי התרגום יונתן על הפסוק (שמות יט, ד) 'ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי',

כעת בגלות המר נשארה תקנה זו, וכלשונו 'תקנה לא זזה ממקומה', ויתכן כי הכוונה בדבריו היא שתקנה לא זזה ממקומה אף לענין לשאול ולדרוש שלושים יום אודות מצות קרבן פסח, ואם כן על כל יהודי ויהודי לעסוק בימים הללו גם בדיני ופרטי מצות קרבן פסח, הן בחלק הנגלה בלימוד דפי הגמרא במסכת פסחים ובהלכות שברמב"ם, וכן בענינים הפנימיים הקשורים למצוה זו.

מהרה יבנה המקדש

זאת ועוד, הלא אף על פי שמלך המשיח מתמהמה ועדיין לא הגיע לגאלנו זה כמעט כאלפיים שנה, עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבוא, ומאמינים בני מאמינים אנו כי במהרה יבנה המקדש, וכל אחד ואחד מאתנו מצפה וממתין בכליון עיניים לשמוע קול מבושר ואומר כי הגיע עת גאולתנו, ואם כן עלינו להיות בקיאים בדיני קרבן הפסח ובענינים הפנימיים של מצוה זו, כדי שנהיה מוכנים לקיים מצוה זו כראוי וכיאות עוד השתא, וכשם שכל אחד ואחד לומד ועוסק בעניני מצוות ביעור חמץ ואכילת מצה ושאר דיני ועניני חג הפסח וליל הסדר כי כל אחד יודע ומבין שמצוות אלו קשורות אליו, כמו כן עלינו לעסוק בדיני ועניני קרבן פסח מתוך אמונה איתנה שגם מצוה זו תהיה נוגעת הלכה למעשה.

שואלין ודורשין בהלכות קרבן הפסח כדי להבין את הענין על בוריו עלינו להתעסק במצות קרבן פסח אשר ציוונו השי"ת בארץ מצרים, וכדאיתא בגמרא (פסחים ו.) 'שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שלשים יום', ומקור הענין הוא כמו שאמרו שם 'שהרי משה עומד בפסח ראשון ומזהיר על פסח שני', והלא משה רבינו הזהיר את בני ישראל בפסח ראשון אודות מצות קרבן הפסח של פסח שני, ואם מכך למדו חז"ל על כל הלכות הפסח ששואלין ודורשין קודם הפסח שלושים יום, על אחת כמה וכמה שעל עיקר מצות קרבן פסח עלינו לשאול ולדרוש ולעסוק בו קודם הפסח.

ובן כתב ה'בית יוסף' (או"ח סימן תכט) וז"ל 'דבפ"ק דעבודה זרה (ה:): אמרינן דטעמא דבעינן קודם לפסח שלושים יום מפני הקרבן כדי לבדוק ממומין, כלומר שכל ישראל חייבין להקריב קרבן לחג - זה צריכין שלושים יום לדרוש להם בהלכות הפסח, כדי שיהא שהות לכולם ליקח קרבנות בדוקים ממומין, ואף על גב דהשתא בעוונותינו אין לנו קרבן, כיון דבזמן שהיה קרבן התקינו שיהו דורשין שלושים קודם, תקנה לא זזה ממקומה'. הרי לנו שעיקר החיוב לשאול ולדרוש קודם הפסח שלושים יום תוקן על מצות קרבן הפסח, ואף

והכוונות יהיו כראוי וכנכון, ולכן יתכן שדווקא בזמן הזה, כאשר אין לנו בית המקדש, מוטלת עלינו חובה קדושה להתעסק בלימוד דיני קרבן פסח על כל פרטיו ודקדוקיו.

לימוד קדשים - המשכה לגאולה

בנוסף לכך, הרי עצם הדבר ששואלים ודורשים בעניני קרבן הפסח מביא התעוררות עצומה בשמים ממעל, כי כאשר אבינו שבשמים רואה שבניו אהוביו לומדים ומתעסקים בעניני קדשים בככל, ובפרט כעת בערבי פסחים הוגים הם בדיני קרבן הפסח בהלכה מתוך ציפיה והשתוקקות לקיום המצוה בפועל, אזי מתעוררת מידת הרחמים להחיש לנו את גאולתנו ופדות נפשנו מן הגלות המר הזה, ונמצא שהלימוד והעיסוק בעניני קרבן פסח הוא כעין המשכה לגאולה. וכן ידוע משלו של הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע אודות ילד החפץ שאביו יקנה לו מיני מתיקה שפותח את פיו בתחבולה ומברך ברכת 'שהכל', וכיון שהאב אינו רוצה שהברכה תהא לבטלה על כן ממלא את משאלתו של בנו, וכעין משל זה ניתן לומר לענייננו, שכאשר רואה השי"ת שבניו אהוביו מברכים בכל יום 'ברוך אתה ה' בונה ירושלים', ומקדישים זמן רב מלימודם אודות דיני ועניני קדשים, על כן מזרז השי"ת את גאולתנו

ונשלמה פרים שפתינו

ואם חלילה וחלילה לא נזכה לעשותו בשנה זו, הלא עלינו לעסוק בדיני ועניני מצוה זו כדי שנצא ידי חובת מצוה זו על ידי הלימוד בשפתיים, וכמו שנאמר (הושע יד, ג) 'ונשלמה פרים שפתינו', ועל כן עלינו לשאול ולדרוש בפרטי מצות קרבן פסח. וכן אמרו חז"ל (ראש השנה ל). 'ציון היא, דורש אין לה, מכלל דבעי דרישה', ועל כן בזמן הזה, כאשר אין לנו ציון, עלינו לדרוש את ציון ולדרוש במצוות הקשורות לציון ולירושלים.

וידועים דברי הרה"ק בעל 'ישמח משה' זי"ע אודות מצות תקיעת שופר בראש השנה שחל בשבת קודש, שכאשר מקיימים את המצוה על ידי הלימוד בפרשת ודיני המצוה עלינו להיזהר שהלמוד יהיה כראוי בתכלית השלימות, כי בשלמא כאשר מקיימים את המצוה בפועל ממש, אזי אף אם ההכנות והכוונות לא היו כל כך בשלימות, הרי מכל מקום עשה היהודי את מעשה המצוה בפועל, והקב"ה ישלים את השאר, וכעין הענין המובא בפסוק (איוב כח, כג) 'אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה', אולם כאשר כל קיום המצוה תלוי ועומד אך ורק על ידי הלימוד בפרשת ודיני המצוה, אם כן עלינו להיזהר במשנה זהירות שהלימוד

עלינו לשאול ולדרוש ולעסוק בדברי תורה הקשורים למצוות קרבן פסח, בין בחלק הנגלה שבתורה ובין בענינים הפנימיים.

ופדות נפשנו כדי שהברכות והלימוד לא יהיו ח"ו לבטלה. המורם מכל האמור, כי בימים אלו, כאשר חג הפסח ממשמש ובא,

זכר לקרבן פסח

בני ישראל בערב פסח בזמן שבית המקדש היה קיים. מסיבה זו נוהגים לאפות את המצות בבגדי יום טוב, בדיצה וברינה ובמקהלות עם כדוגמת קרבן הפסח, ועושים אותו יום טוב באיסור עשיית מלאכה, וכן אומרים הלל בנעימה בשעת האפיה לזכר אמירת ההלל שאמרו בשעת הקרבת קרבן הפסח.

מנהג רבותינו הקדושים מבעלזא להניח את מצות המצוה אחר האפיה על המיטה, זכר לקרבן פסח שקשרו לכרעי המיטה, ואף שהקשירה לכרעי המיטה נאמרה בפסח מצרים, אך כבר הראה כ"ק מרן מהרי"ד מבעלזא זי"ע מקורו טהור מדברי רבינו עובדיה מברטנורא בפירושו על מה ששנינו במסכת כלים (פי"ט, מ"ב) 'החבל היוצא מן המיטה, עד חמישה טפחים טהור, מחמשה ועד עשרה טמא', ומפרש על כך וז"ל 'מחמישה ועד עשרה טמא, דחזי לקשור בה הפסחים, שהיו רגילים לקשור שם

מנהגי מצות מצוה - כמנהגי הקרבת קרבן הפסח לאמיתו של דבר, כאשר נתבונן בדבר נראה פלא נוסף, כי הנה בכל הקרבנות מצינו שהלימוד בשפתיים נחשבת כהקרבת הקרבן בבחינת 'ונשלמה פרים שפתינו', וכן מצינו שכנגד קרבנות התמיד נתקנו התפילות שבכל יום, וכנגד קרבנות המוספין בשבתות ומועדי השנה נתקנה תפילת מוסף, אולם בקרבן פסח מצינו דבר מיוחד שלא מצינו כדוגמתו בשאר הקרבנות, שבנוסף לענין 'ונשלמה פרים שפתינו' תיקנו לנו חז"ל אף פעולות מעשיות לזכר קרבן פסח.

הנה מנהג ישראל תורה לאפות בערב פסח מצות מצוה, ומנהגים רבים אשר יסודתם בהררי קודש הנהיגו חכמי וצדיקי הדורות בשעת האפיה, שהצד השווה שבכולם הוא לרמז כי אפיית מצות מצוה הללו זכר היא להקרבת קרבן הפסח שהקריבו

שאיבת מים שלנו, וזל"ק (על 'ערב בדיקת חמץ') 'הנה מצינו מכמה גדולים ששמחו מאוד בלקיחת המים שלנו למצה יותר מכמה מצוות הגדולות מאוד כמו אתרוג סוכה וכדומה'.

'והענין הוא עפ"י מה שאמר הרה"ק מאוהעל בשם הר"ר לעמיל זצ"ל על הכתוב (תהלים קלז, א) על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון, עפ"י המבואר בידי משה (על בראשית רבה ה, בשם שוח"ט) שמים התחתונים בכו מפני שנתרחקו ממקור החיים, והקב"ה ניחם אותם שיתקרבו ע"י ניסוך המים, וזה הוא רק בזמן שבית המקדש קיים, ובעוונותינו הרבים שנחרב בית מקדשנו חזרה בכייתם למקומה, וז"ש על נהרות בבל שם ישבנו, וראינו בכיית המים על ריחוקם אחר שתנחמותם עלתה בתוהו, גם בכינו - כי נשאנו קל וחומר בעצמנו איך יש לנו לבכות שנתרחקנו מבית חיינו, וה שאמרנו 'גם בכינו' היינו בכיית המים ובכייתנו'.

'והנה אחר חורבן בית המקדש לא נשאר לנו שום מצוה [ממנין תרי"ג] התלויה באכילה כי אם אכילת מצה, והאכילה הזאת אי אפשר בלי מים, וממילא המים ששים ושמחים בשמחה נפלאה שזכו להעשות נטפלים להמצוה הזאת ושיתקרבו

הפסח בחבל שבכרעי המיטה, כדי שיהיה מזומן להם'. ומכאן ראייה, כי בכל הדורות נהגו בני ישראל לקשור את הפסח לכרעי המיטה, ולזכר כך נהגו רבותינו הקדושים להניח את המצות מצוה על המיטה.

השמחה בשאיבת מים שלנו - כעין ניסוך המים

בהכנה לקראת אפיית המצות מצוה נהגו בתפוצות ישראל להתאסף ברוב עם בדמדומי חמה של יום י"ג בניסן לשאיבת מים שלנו בששון ובשמחה, ורבים נוהגים אז לאחל זה לזה 'יהי רצון שעוד נזכה להימנות על קרבן פסח בהאי שתא', וכן ידוע הסיפור שמסופר בפי העולם אודות כ"ק מרן מהר"ש מבעלזא זי"ע שכאשר שמע שיהודי מברך את רעהו שיזכה בשנה הבאה להקריב את קרבן הפסח, תיקנו מרן מהר"ש באמרו שאף בשנה זו ניתן לזכות לכך, וכאשר שאל השואל 'הא אמרו (עירובין מג:): אין אליהו בא לא בערבי שכתות ולא בערבי ימים טובים', השיב מרן מהר"ש שבוא יבוא אליהו ברינה, ובוודאי כאשר יבוא יתרץ גם את ביאתו בערב החג, כי הלא 'תשבי יתרץ קושיות ואיבעיות' וגם קושיה זו יתרץ.

ודברים נוראים כתב בספה"ק 'ישמח ישראל' על השמחה הגדולה שאפפה את צדיקי הדורות בשעת

ובן אמרו שאסור להגביה הזרוע בשעת ההגדה, כדי שלא יראה כקדשים בחוץ.

בנוסף לכך מצינו כי חז"ל תיקנו לנו אכילת אפיקומן לזכר לאכילת קרבן הפסח שאכלו בני ישראל בליל פסח.

וידוע כי צדיקי הדורות התבטאו בביטויים מופלגים על האפיקומן, ומקובל כי הרה"ק בעל 'דברי חיים' מצאנו זי"ע אמר פעם אחר אכילת אפיקומן, שאליהו הנביא מקריב קרבן פסח בכל שנה, ומביא חתיכה ממנו לצדיקי הדור שאותם הוא ממנה על מנויי הקרבן, והיה אומר 'עטף מיינט ברוחניות? טאקע בגשמיות!', ואף שהננו טמאי מתים, הלא טומאה הותרה בציבור, ולפי דבריו נמצאים הצדיקים בירושלים ואוכלים בפועל ממש. והרה"ק מצאנו הפטיר ואמר, שאף מי שאינו ראוי שיביאו לו, אבל אם מאמין בכך, הרי זה נחשב כאילו הוא בעצמו אכל.

ויש המספרים כי היו רואים על הרה"ק מלובלין זי"ע בשעת אכילת אפיקומן שהיה נוטף שומן מפיו, והיה נדמה כאילו אוכל את בשר הפסח. וכן אצל עוד צדיקים זי"ע הרגישו בשעת חלוקת שיירי האפיקומן שהיה רותח כבשר צלוי עד שלא היה אפשר למששו בידים, ומכל אלו ניתן ללמוד כי אצל צדיקי

ההבורא ב"ה, וצדיקים זכי הראיה רואים בעינים פקוחות שמחת המים שמתקרבים להקב"ה, מזה יגדל שמחתם ביתר שאת'.

הדיבורים הקדושים הללו מעוררים את הלבבות, ומכך למדנו כי מנהג המים שלנו דומה למצות ניסוך המים שהיה בזמן שבית המקדש היה קיים, והרי לנו מנהג נוסף שאנו עושים המזכיר את עניני הקדשים.

המורם מכל האמור, כי חכמי וצדיקי הדורות ראו בדעתם הקדושה לייסד בשעת אפיית מצות מצוה בערב פסח והמסתעף הליכות ומנהגים הדומים להקרבת קרבן הפסח ולעניני הקדשים, לידע ולהודיע כי מיוחד הוא קרבן הפסח, ואין אנו מסתפקים רק באמירה בשפתיים באמירת 'סדר הקרבת קרבן הפסח' ובתפילת המוספין, אלא מוסיפים אנו לעשות פעולות מעשיות אשר הם זכר לקרבן הפסח.

זכר לקרבן פסח בליל הסדר

עד כה הבאנו ממקורות טהורים שאפיית המצות שבערב פסח יש בה זכר לקבן הפסח, אך על לילי פסחים הלא כבר אמרו מפורשות בגמרא (פסחים קיד:): שצריך שני תבשילין בליל הסדר, אחד זכר לקרבן הפסח, והשני זכר לקרבן חגיגה.

הגוי שהוא נעמד על עמדו נענה ואמר 'מה אתה מחכה פה? לך לבית המדרש!', הסתכל לשמים ואמר 'רבש"ע אתה הרי יודע על מה אני מחכה ומצפה, וכמה זמן אתה משאיר אותנו לחכות'.

הרי לנו, כי תיקנו לנו פעולות מעשיות בליל התקדש חג ובערב פסח לזכר קרבן הפסח, וצדיקי הדורות השקיעו בכך עבודת עבודה, ועל כן, ראוי ורצוי לכל ירא שמים להתבונן ולהתעמק במצוה חשובה זו, כדי שיוכל לקיימה בשלימות, במחשבה בדיבור ובמעשה.

רוממות מצות קרבן פסח

בראש ובראשונה עלינו לדעת את מעלתה ורוממותה של מצות הקרבת קרבן הפסח.

הנה מצוה זו היא המצוה הראשונה שקיימו כלל ישראל. בנוסף לכך מצינו בה חידוש שהיא מצות עשה שיש בה כרת, ולא מצינו דוגמתה במצוות עשה [מלבד ממצות מילה], ובספה"ק 'בני יששכר' מאריך בדרוש בענין זה ומבאר את טעם הדבר, כי היות שמצוה זו הוציאה את בני ישראל מעבדותם לפרעה והכניסה אותם לעבדות השי"ת, על כן יש בה חיוב כרת, כי המונע את עצמו מלעשות את הפסח, הרי הוא מראה בעצמו ח"ו שטוב לו להיות

הדורות היה האפיקומן ממש כדוגמת קרבן הפסח.

הציפיה להקרבת קרבן הפסח

ויצוין, כי בירושלים עיה"ק התגורר הרה"ק מבארנוב זי"ע אשר עלה ארצה כאשר אחת היא מטרתו לקבל פני המשיח. ובערב פסח היה נוהג ללכת בהתעוררות מרובה אל הכותל כדי להתפלל תפילת מנחה ולומר סדר אמירת קרבן פסח על יד שריד בית מקדשנו, וגם בחזרתו מן הכותל היה מלא געגועים והתעוררות עצומה מתוך ציפיה לגאולה ולהקרבת הקרבנות.

ומסופר שפעם הלך יחד עם הרה"צ ר' אשר זעליג מרגליות זצ"ל, ובחזרתם עברו דרך השוק של הישמעאלים, ועמד שם ישמעלי מוכר כבשים, והכבשים צעקו 'מה מה' כדרכם, ופנה הרה"ק מבארנוב אל מלוהו ואמר לו 'השומע אתה את צעקתם, הם צועקים ואומרים, הלואי וזכינו להיקרב ולעלות על המזבח, במקום להיות מסור ביד ישמעלי זה', ותוך כדי דבריו נעמד הרה"ק מבארנוב על מקומו כמסומר אל הקרקע, ומשך זמן רב האזין לצעקת הצאן. הישמעלי החל לצעוק לעברו 'האם רוצה אתה לקנות את הכבש', הרים הרה"ק מבארנוב הרים את עיניו כלפי מעלה ואמר 'רבנו של עולם, אתה הרי יודע מה רצוני'. ובראות

חיים של הבורא ב"ה, אשר הוא מקור החיים, והוא הנותן לאדם אורך ימים ושנות חיים טובים ברוחניות ובגשמיות.

במצוה זו ישנם כמה ענינים הדורשים התעמקות והסבר, כגון הצייווי שהצטוו במצרים לאכול בחפזון, וגם ההוראה לאכול צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו, וכן החיוב לאכול עם המצה, ובעז"ה יבוארו הענינים בהמשך הדברים.

עבד לפרעה, ואינו חפץ להיכנס לכלל עבדות ה', ועל כן חמור ענשו מאוד.

בספרים הקדושים כתבו לאמור, כי אם המונע את עצמו מעשיית הפסח נענש בכרת, והיינו שחייו נכרתים וכן הקשר שלו עם הבורא ב"ה נכרת ונפסק, אזי הכלל הוא שמדה טובה מרובה ממדת פורענות, ואם כן המקיים את מצות קרבן הפסח הרי הוא זוכה להתקשר ולהדבק בקשר אמיץ אל אור פני מלך

ופסחתי עליכם

בני ישראל בארץ מצרים בנגפו את מצרים בליל פסח, ובנוסף לכך אף זמן גאולתם ממצרים היה על ידי פיסוח ודילוג, כי הקב"ה חישב את הקץ ולמרות שנגזר על בני ישראל להשתעבד ארבע מאות שנה דילג ופסח הקב"ה והחיש את עת גאולתם, וכן מציינו כי חז"ל דרשו (שמות רבה טו, ד) את הפסוק (שיר השירים ב, ח) 'מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות' על עת גאולת ישראל מארץ מצרים.

בספ"ק 'בני יששכר' כתב בענין זה, וזל"ק (ניסן מאמר א אות ה) 'בספר יצירה המליך אות ה' בשיחה, וקשר לו כתר, וצרפן זה בזה, וצר בהם טלה בעולם וניסן בשנה ורגל ימין בנפש זכר ונקבה... והנה הבטיח הקב"ה

'מדלג על ההרים' - בשעת יציאת מצרים

הנה בליל התקדש חג אומרים אנו בנוסח ההגדה 'פסח שהיו אבותינו אוכלים במצרים על שום מה, על שום שפסח הקב"ה על בתי אבותינו במצרים, שנאמר ואמרתם זבח פסח הוא לה', אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים, ואת בתינו הציל, ומכך נראה כי עיקרו של קרבן פסח הוא לרמוז לדורות עולם על ענין הפיסוח והדילוג שפסח הקב"ה על בתי אבותינו במצרים, ועל כן נקרא הקרבן בשם 'פסח'.

בפשטות כוונת ענין הפיסוח והדילוג היא, שהקב"ה פסח על בתי

כללו של דבר הוא, שקרבן פסח מרמז על ענין הפיסוח והדילוג, בין על הפיסוח והדילוג הגשמי כאשר הקב"ה פסח על בתי אבותינו ודילג על עת הגאולה שהיה עתיד להיות רק כעבור ד' מאות שנה, ובין על הפיסוח והדילוג הרוחני כאשר הקב"ה האיר עליהם מאורו שלא כסדר ההשתלשלות והגביה אותם עד רום המעלות, וכימים ההם כן בזמן הזה.

נכנסין כל המוחין כאחד

ענין זה עלינו להרחיב את הדיבור על כך, כדי שנבין כראוי וכיאות את המשמעות שבדבר.

בספרי הקודש מובא רבות בשם האר"י הק' ז"ע שבליל פסח נכנסין כל המוחין כאחד, גדלות קודם קטנות. והיינו, כי הסדר הרגיל של כניסת המוחין הוא, שראשית לכל ישנה קטנות ראשון, ואחר כך זוכים לגדלות ראשון, ושוב מגיע קטנות שני, ואחר כך זוכים לגדלות שני [ובהמשך יבואר כוונת הענין בס"ד], ואילו בליל פסח נכנסין כל המוחין כאחד, גדלות קודם לקטנות, שלא כפי הסדר הרגיל.

ענין זה מובא רבות בספרים הקדושים, והרבה הליכות ומנהגי קודש של ליל הסדר מרמזים אודות ענין זה, כגון הקידוש, טיבול הכרפס, אמירת ההלל ועוד, והרוצה להחכים

לאברהם אשר יגאל את בניו אחר ת' שנה לגלותם, והנה עדיין לא הגיע הזמן והיה הש"י ממהר, מדלג על ההרים מקפץ על וכו', וכענין הנאמר 'ופסחתי עליכם', על כן מבראשית בחודש הגאולה צר בו טלה בעולם, הוא הנקרב לקרבן פסח הנקרא כן על שם הפסיחה והדילוג, ורגל ימין בנפש אשר על ידי האבר הזה נעשה הדילוג בכח הנפש'.

'קדש ורחץ' – אורות ליל הסדר בדרך פיסוח ודילוג

אולם בנוסף לפשטות הרי ישנה בכך פנימיות, ומובא מהאר"י הק' ז"ע שפנימיות ענין הפיסוח והדילוג הוא, שהקב"ה האיר עליהם את האורות ממעל בדרך פיסוח ודילוג, שלא כפי סדר ההשתלשלות, וכפי שהיה בימים ההם כן נעשה בזמן הזה, ומדי שנה בשנה בהגיע ליל התקדש חג יורדים ממעל אורות קדושים והשפעות רבות בדרך דילוג פיסוח ודילוג, שלא כפי סדר ההשתלשלות.

בספרים הקדושים ביארו בכך את ענין סדר הסימנים 'קדש' ואחר כך 'ורחץ', אף על פי שהסדר הוא שטהרה קודמת לקדושה, אך בליל הסדר מהפכים את הסדר ומקדימים 'קדש' לפני 'ורחץ', כי ההשפעות היורדות ממעל בליל פסח הן שלא כסדר.

שלום ביניהם במכת ברד, וכן בכל עשר מכות אשר כולן היו ממעל לדרך הטבע, וכמו כן עצם יציאתם מארץ מצרים שלא ברח מעולם עבד מתוכה וכן קריעת ים סוף כאשר הפך ים ליבשה ובני ישראל עברו ברגל ואילו המצריים צללו כעופרת במים אדירים היו כולם ניסים גדולים מאוד.

אך בר דעת המתבונן ומשכיל לדעת יודע ומבין, כי אלו הם הניסים הגשמיים אשר נראו לעיני בשר, ובוודאי היו גם בפנימיות ניסים ונפלאות עד אין מספר בשידוד מערכות הטבע שבעניני רוחניות, כי הלא כל העשר מכות יש בהן פנימיות רבה לאין שיעור, ורבות דרשו ורמזו בפנימיות משמעותן של עשר המכות, וכשם שעשר המכות הגשמיות ויציאת מצרים הגשמית היו כולן למעלה מדרך הטבע, כמו כן עשר המכות הרוחניות ויציאת מצרים הרוחנית היו כולן למעלה מדרך הטבע.

והמשמעות של למעלה מדרך הטבע ברוחניות היא כאמור לעיל, שהקב"ה הגביה את בני ישראל מבירא עמיקתא לאיגרא רמא, והאיר עליהם אורות רבים שלא כסדר ההשתלשלות, ואף על פי שיש דרך הטבע בכניסת המוחין, כאשר קטנות ראשון קודם לגדלות ראשון, ואחר

ידרשו בספרים הקדושים המבארים את העבודה הפנימית של ליל פסח.

נצטט את לשון קדשו של ה'בני יששכר' ז"ע (ניסן מאמר ד דרוש יג, על דרך הסוד) 'אך ביום הראשון של חג המצות הנה ידוע הוא ענין מעשה הנס הארת המוחין שלא ע"י מעשינו, ונעשה בנס גדלות קודם קטנות, וזה הוא הנס הגדול המופלג אפילו בגביה מרומים בעולם האצילות, על כן נקרא הקרבן 'פסח' דרך דילוג וקפיצה, ומסיים שם דברים נפלאים מאוד בלשון קדשו 'ועתה תשכיל ותתבונן שהארת היום ההוא במוחין דגדלות בהארה מופלגה, והיא הסגולה להשגת נבואה ורוח הקודש לישראל, אפילו באין כוונה, המשכיל יתבונן'.

יציאת מצרים מעל לדרך הטבע - בין בגשמיות ובין ברוחניות

אמור מעתה, שהניסים והנפלאות וכל ענין שידוד מערכות השמים שנעשו בעת יציאתם של בני ישראל מארץ מצרים לא היה רק בגשמיות, אלא אף ברוחניות.

כי אכן, כל מעשי הקב"ה בהכותו את ארץ מצרים היו כולם ניסים ונפלאות עד אין מספר, בשידוד מערכות תבל ומלוואה למעלה מדרך הטבע, כאשר המים נהפכו לדם, ואור נעשה לחושך, והאש והמים עשו

כבר לא היתה להם תקומה ח"ו מגודל נפילתם.

ובמו שגלות מצרים היתה גלות בין בגוף ובין בנפש, כמו כן כאשר נגאלו ממצרים היתה גאולתם בין לגוף ובין לנפש, כי הגופים נגאלו מהשעבוד הגשמי, ואילו הנשמות נגאלו מגלותם וממצבם הקשה ברוחניות בו היו שרויים, כאשר הקב"ה הגביה אותם למעלה למעלה, והאיר להם אורות קדושים ונעלים שלא כפי הסדר הרגיל, אלא בדרך פיסוח ודילוג.

ועלינו לדעת, כי למרות שהיתה גאולה כפולה בין לגוף ובין לנפש, ברור ללא שום ספק כי עיקר הגאולה היתה גאולת הנפש, כי הלא עיקרו של האדם הוא הנפש, כי הנפש הוא מהותו הפנימית והאמתית, והגוף הוא ככלי וכרנתיק לנשמה, ולכן היה עיקר גאולתם לחלק הנפש אשר היה מצוי במיצר ובגלות, ואכן רבות מצינו בדברי קדשו של הגה"ק בעל 'חתם סופר' זי"ע שמפרש בספריו הקדושים את לשון הפסוק (שמות יג, טז) 'כי בחוזק יד הוציאנו ה' ממצרים', וכן את לשון הפסוק (דברים ד, לד) 'ביד חזקה ובזרוע נטויה' שהכוונה היא על יציאת מצרים ברוחניות, והיינו כאשר הנפשות נגאלו מגלותם הקשה והמר, כי כאמור גאולה זו היתה העיקרית.

כך יש קטנות שני וגדלות שני, מכל מקום ביציאת מצרים שינה הקב"ה את סדר הטבע הרוחני, והוציאם מערוות הארץ והשפיע להם אורות והשפעות למעלה מדרך הטבע.

'להירות עולם' - גאולת הנפש ממצרים זאת ועוד, הלא מובא בספרים הקדושים כי גלות מצרים היתה גלות כפולה, בין בגוף ובין בנפש, כי הגופות היו משועבדים לפרעה בקושי השעבוד בחומר ובלבנים, ואילו נפשות בני ישראל היו נתונות בגלות ובשעבוד קשה ברוחניות.

והנה גלות הנפש היתה גדולה וקשה מאוד, כי הדעת של בני ישראל היתה שבויה בגלות, ולכן מכונה גלות מצרים בשם 'גלות הדעת' כי הדעת היתה בגלות. וסיבת עוצמת הגלות הרוחנית היתה, כי כוחו של פרעה בקליפה היה רב ועצום מאוד, וכידוע ש'פרעה' אותיות 'ערף', וכן מצינו שאמר (שמות ה, ב) 'לא ידעתי את ה' וגם את ישראל לא אשלח', ובכוחו הגדול הצליח פרעה להוריד את בני ישראל עד כמעט לדיוטא התחתונה בבחינת 'ואת ערום ועריה', וכבר היו הם משוקעים במ"ט שערי טומאה, ועמדו בשער הנו"ן של הטומאה, ועל כן לא יכלו להתמהמה במצרים כנודע, כי אילו היו נשארים עוד רגע אחד בתוככי ערוות מצרים

הסדר שבכל ימות השנה, ועל כך מרמז קרבן הפסח.

סדר שהטביע הקב"ה בעולם הרוחני
אחר הדברים האלו, עלינו להסביר ביתר בהירות את משמעות הענין של קטנות ראשון וגדלות ראשון, קטנות שני וגדלות שני, ואף שאין אתנו יודע עד מה, ואין לנו עסק בענינים אשר שגבו מהשגתנו, מכל מקום ביכולתו של כל אחד ואחד להבין מעט מן המעט בענינים אלו, איש איש כפי ערכו.

הנה השי"ת בנה את בנין האדם ונטע בו את עשר הכוחות הלא המה עשר הספירות אשר מנווטות את המהלכים של האדם, וידוע כי עשר הספירות מחולקות הן לחלקים, כאשר בראש ובראשונה ישנו החלק הראשון של המידות שבדעת שהן חכמה, בינה ודעת [חב"ד], ואחריהן באין ראשי המידות והן חסד, גבורה ותפארת [חג"ת], ואחר כך עוברים לפרטי המידות שהן נצח, הוד, יסוד ומלכות [נהי"ם], וכן ידוע שמידת מלכות כוללת בתוכה את כל המידות הקודמות, כי מלכות הכוונה לעשיה בפועל ממש.

סדר זה מצוי בכל ענין וענין וסדר זה לא ניתן לשנותו, כי בדרך הטבע לא ניתן להגיע לידי מידת מלכות ללא שיוקדמו המידות הקודמות לה.

וראיה לדבר שעיקר הגאולה מתייחסת לגאולת הנפש, כי הלא אנו אומרים בתפילת אמת ואמונה ויוצא את עמו ישראל מתוכם לחירות עולם, והנה על גלות הגוף לכאורה לא ניתן לומר כי יציאת מצרים היתה יציאה לחירות עולם, כי הלא מאז ועד עתה השתעבדו בני ישראל והלכו גולה אחר גולה, וזה כמעט כאלפיים שנה שבני ישראל נדים וגם נעים וברוגז שבעים, וגופותיהם של בני ישראל כבר דווים וסחופים ומדולדלים, ואיך ניתן לומר כי יציאת מצרים היתה יציאה לחירות עולם, אלא על כרחך כי הכוונה היא לגאולת הנפש אשר אכן היתה גאולה לחירות עולם, כי מעת יציאת מצרים לא היתה כזאת בישראל שבני ישראל יהיו במצב כה ירוד בבחינת 'ואת ערום ועריה', ואם כן בוודאי שאפשר לומר שמצד גאולת הנפש היתה יציאת מצרים יציאה לחירות עולם שאין אחריה עוד שעבוד, כי מאותו שעבוד רוחני קשה ומר שהנפשות השתעבדו במצרים אכן יצאו הם לחירות עולם.

אתה הראית לדעת, כי עיקר גאולת ישראל מגלות מצרים היתה גאולת הנפש, והיינו הגאולה הרוחנית, וגאולה זו היתה למעלה מדרך הטבע ברוחניות, כאשר הקב"ה התנהג עמהם בדרך פיסוח ודילוג, והאיר להם אורות יקרים והגביהם למעלות רמות ונשגבות שלא כפי

בעבור זמן מה מתבגר הנער הקטן ומתחיל להבין כי עד עתה הלך בדרך לא טוב ולא השתמש כראוי במידותיו ומעשיו לא היו הגונות, ועל כן קובע בדעתו מה עליו לאהוב וממה עליו לירא וכן בעניני שאר המידות, וכמו כן יודע לשקול בדעתו ובשכלו מה הדרך אשר ילך בה ואת המעשה אשר יעשה, זוהי 'גדלות ראשון', כי כבר הגיע לידי גדלות כאשר לראשונה הבין שעליו לקבוע את סוגי האהבה והיראה וכדו'.

אחר 'גדלות ראשון' מגיע 'קטנות ראשון', כאשר הוא מעיין שוב בדעתו, ואלה פוסל את הראשונים, כי מחליט שלא קבע בצורה נכונה את מידותיו, ונקבעות אצלו אהבות ויראות חדשות, והיינו 'קטנות שני'.

ואחר 'קטנות שני' ישנו 'גדלות שני', ואז כבר גומר בדעתו כראוי וכיאות את כל עניני מידותיו ומעשיו שיהיו נכונים ומתוקנים והגונים, ויודע בבירור את מה שהוא אוהב וממה הינו ירא וכדו', והיינו 'גדלות שני'.

זהו סדר המצוי אצל כל נער קטן בשנות התבגרותו, כאשר בתחילה מצויות מידותיו בגלות, כי הלא בתחילה אינו יודע כל עליהן, ואף אחר כך לוקח לו זמן רב עד אשר מגיע אל הדרך הנכונה והישרה, ומכך

סידורן של עשר הספירות הללו ניתן להמשיל לסדר שסידר הקב"ה באופן התפתחותו של האדם במהלך שנותיו, כי היצירה הראשונה של האדם הינה בשעה שהעובר במעי אמו, כי אף על פי שיש בו בשר ולב ומח עדיין אין בו דעת להבין ולהשכיל, ועל כן עובר ירך אמו הוא, ונחשב כחלק מהאם, אולם כאשר יוצא לאויר העולם נכנסות בו מעט חכמה בינה ודעת, וכגון שיש בו דעת לבכות כאשר רעב או צמא וכדו', ומיום ליום ומחודש לחודש ומשנה לשנה יוגדלו השגותיו בין בחלקי המידות שבדעת ובין בשאר המידות.

גם אחר שכבר מצויות בנער הקטן עשר הספירות, וכבר יש בו דעת, ויודע הוא שישנו מושג של אהבה וישנו ענין של יראה וכדו', מכל מקום עדיין אין הוא יודע איזו אהבה עליו לאהוב ואיזה ענין אסור לו לאהוב מחמת כי אהבה רעה היא, וכן בענין היראה והתפארת ושאר כל המידות, וכל שכן שמידת מלכות שהיא העשיה בפועל עדיין אינה מתוקנת אצלו, כי הלא מעשיו של הקטן לפעמים רבות אינן רצויות והגונות כלל, ולא אחת עושה מעשים אשר לא יעשו, וזמן זה ניתן לכנות בשם 'קטנות ראשון', כאשר האדם עדיין נמצא בשנותיו הצעירות, ואין באפשרותו לברר ולהחליט כיצד עליו להשתמש.

מדרגה איך להגיע לכלל דעת ולידי מידות מתוקנות ומעשים ישרים, מכל מקום השפיע הקב"ה עליהם אורות שלא כדרך הטבע, ותיכף בשעת לידתם בעת יציאת מצרים הגיעו מעלה מעלה ונגאלו מגלותם הרוחנית לחירות עולם, ותיכף בשעת יציאתם ממצרים כבר השיגו את האהבה הנכונה שהיא אהבת ה' וכן יראת ה' וכן שאר כל המידות, עד שכאשר באו על הים ראו מראות גדולות ונפלאות, וראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל.

ובן מצינו שהכתוב מכנה את בני ישראל בכינוי 'נער', וכמו שנאמר (ירמיה ב, ב) 'כה אמר ה'', זכרתי לך חסד נעוריך, אהבת כלולותיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה', והיינו שאף על פי שהיו בבחינת נער קטן, מכל מקום כבר זכו ל'אהבת כלולותיך', וכן הוא אומר (הושע יא, א) 'נער ישראל ואהבהו'.

שינוי הסדר - מחמת היציאה בחיפזון

אחר כל זאת שומה עלינו להבין, מדוע אכן עשה ה' ככה לשנות את הטבע, להאיר עליהם אורות בדרך פיסוח ודילוג, ולהכניס את המוחין גדלות קודם קטנות, שלא כפי הסדר.

מעם הדבר כתבו בספרים הקדושים, כי הלא לא יכלו בני ישראל להתמהמה במצרים אפילו

ניקה משל לעבודת ה', כי גם היציאה מגלות של כל אחד ואחד נעשית בסדר זה של קטנות ראשון, גדלות ראשון, קטנות שני וגדלות שני.

סדר זה הינו הסדר שהטביע הקב"ה בעולם הרוחני לצורך היציאה מן הגלות הרוחנית, וכל החפץ לצאת ממצריו הרוחניים עליו לעשות את הדרך הזו שלב אחר שלב, וכקטן שנולד דמי. אך יציאת מצרים היתה גאולה למעלה מדרך הטבע, ובני ישראל לא עברו אז את כל השלבים הללו, אלא תיכף ומיד נכנסו בהם כל המוחין, ואף גדלות קודם קטנות, שלא כפי הסדר.

בני ישראל ביציאת מצרים - בחינת 'נער'

על פי הדברים הללו ניתן לבאר בטוב טעם את הדברים הידועים שהובאו במדרש כי בני ישראל היו כה משוקעים בטומאת ארץ מצרים כדמיון העובר שבמעיי בהמה, ועל כך אומר הכתוב (דברים ד, לד) 'או הנסה אלהים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי', כי כפי האמור לעיל יובן הדמיון היטב, כי הלא בני ישראל במצרים היו ממש כעובר במעיי אמו אשר אין בו דעת, ונמצא ששעת הגאולה ממצרים היתה שעת לידתם, ולמרות שדרך הטבע היא שגם אחר הלידה עדיין מצוי הדעת בגלות וישנו סדר מסודר שלב אחר שלב ומדרגה אחר

שבלייל הסדר מאיר המוחין שלא כסדר המדרגות, והרי זו מתנה טובה שהקב"ה מעניק לבני ישראל מדי שנה בשנה, וכמו שהיה בפסח מצרים כן חוזר הענין על עצמו מדי שנה בשנה.

יציאת מצרים - הוראה לכל הרוצה לצאת ממצרים

והא לך דבריו הקדושים בספרו 'דרך פקודיך' (מצוה כא אות ט) 'נצטויני ביציאת מצרים הכללי לספר נפלאותיו בליל היציאה, ואילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים וכו', כי היציאה היתה שלא כטבע, כן ביציאת מצרים הפרטי מחויבים אנחנו להודות לה' אשר בעזרנו, ומסיים שם 'עיינ בהג"ה הסמוכה להוציא מידותינו מסוד הקטנות, כי אלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו, בין והתבונן, וסמכנו על המעיין המבין ברמיזה דברי חכמים וחידותם, הפוך בה והפוך בה, ותמצא מעדנים לנפשך'.

ואכן כה הם דברי קדשו שם בהג"ה הסמוכה 'אם טעמת בקצה המטה מנופת צוף עץ החיים ויהיה לך פריו למאכל, הנה תבין שם אשר יציאת מצרים היה בחיפזון, שלא יכלו להתמהמה, והיה גדלות קודם קטנות, ולדעתי זה סוף הפסוק - למען תספר באזני בן ובן בן את

רגע אחד, כי אילו היו מתמהמהים היו נכנסים ח"ו לשער הנו"ן של שערי הטומאה, והרי אנו ובנינו ובני בנינו היינו ח"ו משועבדים לעולם לפרעה הרשע, ועל כן לא היה העת מוכשר להמתין לסדר המדרגות, כי היה צורך להוציא את בני ישראל בחיפזון, ולכן הגביה הקב"ה את בני ישראל ברגע אחד למדרגות עליונות ונשגבות, ושינה את סדר הטבע כדי להוציאם מגלות לגאולה לחירות עולם.

'כי ישאלך בנך מחר' - כי רק בליל פסח זוכים להארה שלא כסדר

פירוש נאה בענין זה כותב ה'בני יששכר' זי"ע על לשון הפסוק (שמות יג, יד) 'ויהיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת, ואמרת אליו בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים', והיינו שלמחרת ליל הפסח ישאל הבן את אביו 'מה זאת', כי הלא אתמול בליל התקדש חג היו כולם במדרגה נעלה מאוד, וכעת ביום המחרת כבר נאבדו המדרגות הללו, ומה פשר הדבר.

ועל כך נאמר 'ואמרת אליו בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים', והיינו שהאב יאמר לבנו שההתעלות שחש בליל פסח לא היתה מכוחו ומעבודתו, כי אילו כן אכן לא היה מאבד את המדרגות הללו, אלא ההתעלות שכל יהודי חש מרומם ונשגב בשעת ליל הסדר הינה מחמת

בפסח מצרים שהיה נאכל בחיפזון, לא כפסח דורות, מפני שהתחלה לנתק עצמו מכל תאוות העולם הזה שמקושר בהם צריך לשמור הרגע שמתעורר בו רצון ה', ולחפוז על אותו רגע ולמהר לצאת בהם אולי יוכל, ואח"כ שוב ילך במתינות לאט כדין פסח דורות'.

הרי לנו כי במצרים היו בני ישראל מקושרים באופן נורא לטומאת מצרים, ושמרו על הרגע של 'ליל שמורים הוא לה', ומפסח מצרים יקח כל אחד לימוד לעצמו למצבו בו הוא שרוי.

סיכום כל הענין הוא, שביציאת מצרים היה צורך גדול ונחוץ לצאת בחיפזון, כדי שלא ישתקעו ח"ו בשער הנו"ן שבשערי הטומאה, ולכן האיר הקב"ה עליהם אורות קדושים ונכנסו המוחין בדרך פיסוח ודילוג גדלות קודם קטנות, ותיכף הגיעו לידי השגות נעלות ומרוממות, ועל שום הפיסוח והדילוג שפסח הקב"ה בשעת יציאת מצרים, בין בחלק הגשמי כאשר פסח על בתי בני ישראל ובין בחלק הרוחני כאשר פסח ודילג על סדר המדרגות, הקריבו בני ישראל בזמן שבית המקדש היה קיים את קרבן הפסח, ומתנה טובה זו חוזרת על עצמה מדי שנה בשנה בליל התקדש חג.

אשר התעללת"י במצרים (מלשון עולל ויונק) ואת אותותי אשר שמתני בם, רצה לומר אשר המה המוחין, הנה במצרים התעללתי אותם היינו שהיו גלות מצרים בסוד הקטנות עדיין, שלא הפריחו ישראל עדיין מצות ומעשים טובים, ולעשות האותות לצאת בני ישראל מן הכרח הוא ע"י הגדלות, הנה היה גדלות קודם קטנות שלא כטבע וכו', וידעתם כי אני ה', וכאז כן עתה, ליל היציאה היא התעוררות הזה, שע"י מצות הסיפור מתעורר בנו יציאת מדותינו אל הגדלות, ואפילו אם אין בנו מצוות ומעשים טובים כ"כ, וכן הוא הענין תמיד בכל בן ישראל ביציאת מצרים הפרטי, כי חוזק החסידות הוא בתחלתו, ואח"כ נופל ממדרגתו, ע"כ יתנהל לאטו לרגל המלאכה מלאכת עבודתו עבודת הקודש, ישמחו ויגילו המשכילים בהתבוננם בעיני השכל בדרוש הנפלא הלזה, ואמרו אך טוב לישראל'.

כמו כן הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע מתחיל את ספרו הקדוש 'צדקת הצדיק' בענין זה, ומבאר שם שגאולת מצרים הינה בכל יום ובכל עת, כי בכל דבר יכול האדם להתעלות ממדרגה נמוכה עד למדרגה גבוהה, וז"ל שם (אות א) 'ראשית כניסת האדם בעבודת ה' צריך להיות בחיפזון, כמו שמצינו

קרבן פסח והמסתעף – סימני פיסוח ודילוג

הנקרא חפזון, שנתעוררו כל הענינים בגבהי מרומים כאחד, וזה היה שלא ע"י מעשינו, רק מעשי ה' כי נורא הוא, על כן אח"כ צריכין אנחנו לספור ספירת העומר לגרום הארת אורות עליונים ע"י מעשינו כנודע'.

'יודוע דסדר המדרגות היה נסיי, גדלות קודם לקטנות כנודע, על כן מצוה עלינו לספר באזני הבן שהוא גדול, ואח"כ לבן הבן שהוא קטן, לזכרון הנס המופלג שנעשה בגבהי מרומים למהר להחיש פדותינו בחפזון היה גדלות קודם לקטנות'.

'וזהו לשון את אשר 'התעללתי במצרים, כביכול היה האור העליון בגלות מצרים בבחינת עולל היינו קטנות וכו'.

'הנה לפי זה לא רחוק הוא לומר דנאסר מבושל מטעם החיפזון וכו', כי לבישול צריכין פנאי משא"כ צלי אש הוא בדרך חפזון וכנ"ל הוא הוראת הנס המופלג שעשה הש"י בגבהי מרומים'.

מצה וקרבן הפסח – החיפזון שהביא לפיסוח ודילוג

כמו כן הציווי לאכול את הפסח יחד עם המצה מובן הדק היטב, כי

'צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו' – רמזי פיסוח ודילוג

אחר כל אלו ניתנה ראש ונשובה לשאלות ששאלנו אודות התנאים שנתן לנו הבורא ב"ה להקרכת קרבן הפסח, כדוגמת צלי, ראשו על כרעיו ועל קרבו.

בספח"ק 'בני יששכר' מסביר כי הענינים הללו מורים על הפיסוח והדילוג, וזל"ק (ניסן מאמר ד דרוש ז על דרך הסוד) 'והנה למניעת אכילת הפסח מבושל הבנתי עוד טעם על פי הסוד בכתבי האריז"ל, המצוה היא כי אם צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו, כענין העובר הנתון במעי אמו ראשו על כרעיו ועל קרבו, דהיינו תלת גו תלת, כענין מה שהיה באורות העליונים בזמן הגלות כידוע למשכילים, והש"י פעל ועשה להתילדות האורות בזמן הנרצה לגאולת ישראל, וידוע למשכילים ענין הפסיחה והדילוג שלא כסדר המדרגות, והוא נס בגבהי מרומים ענין הגדלות קודם לקטנות'.

'וכבר רמזנו בזה בפסוק, ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אותותי וכו', דהנס המופלג אשר נעשה בליל היציאה שלא כסדר המדרגות הוא

כללי הסדר, ולכן אף בכך היה שונה מסדר הרגילות. ולא זו בלבד, אלא בני ישראל אף זכו לגילויי שכינה בחוץ לארץ, וכמו שאומרים בנוסח ההגדה 'ובמורא גדול זו גילויי שכינה'.

הגה"ק בעל 'חתם סופר' זי"ע פירש ברמזו את נוסח ההגדה 'פסח שהיו אבותינו אוכלים במצרים על שום מה... שנאמר ואמרתם זבח פסח הוא לה', שכוונת השאלה היא, מדוע הקריבו את קרבן הפסח רק בזמן שבית המקדש היה קיים וכיום בזמן הזה אין מקריבים, הלא גם במצרים אכלו אבותינו את קרבן הפסח ללא בית המקדש, ומאי שנא זמן הזה ממצרים, ועל כך מתרץ ואומר 'ואמרתם זבח פסח הוא לה', והיינו כי בדרך כלל אי אפשר להקריב קרבנות בזמן שאין בית המקדש קיים, כי הלא נאמר (שמות כב, יט) 'זובח לאלהים יחרם, בלתי לה' לבדו', כי רק בבית המקדש היה גילויי של שם הוי"ה, אבל בחוץ לארץ יש רק גילויי של שם 'אלהים' [שהוא בגימטריא הטב"ע, כי חוץ לארץ נמסר למלאכים המנהלים את הטבע], ועל כן נאסרה הקרבת קרבנות בחוץ לארץ, כי הרי זה בכלל 'זובח לאלהים יחרם', אולם בפסח מצרים זכו בני ישראל למורא גדול זו גילויי שכינה, וזכו ממש בתוככי ערוות

הלא המצה מרמזת את היציאה בחיפזון שלא הספיק בצקם להחמיץ, והלא הסיבה שהביאה להארת האורות שלא כסדר בדרך פיסוח ודילוג היתה, כדי שלא יתמהמהו בני ישראל במצרים, ונמצא שמצות אכילת מצה המורה על חיפזון ומצות הקרבת קרבן הפסח המורה על הפיסוח והדילוג עולות יחד בקנה אחד.

וגילויי שכינה במצרים - שלא לפי הסדר בכך ניתן אף להבין את אשר שאלנו אודות המצוה שציוונו הבורא ב"ה בארץ מצרים עוד טרם קבלת התורה, כאשר עוד היינו שקועים במ"ט שערי הטומאה, כי אכן הרגילות היא שיש סדר מסודר, ובתחילה לומדים תורה בבחינת 'ותן בלבנו בינה להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד', ורק אחר כך מגיעים לידי מעשה 'לשמור ולעשות ולקיים', וככלל הידוע 'סוף מעשה במחשבה תחילה', אולם שונה היה קרבן הפסח, כי קרבן הפסח הלא כל כולו הוא למעלה מן הסדר, ולכן אף בענין זה היה ענינו בדרך פיסוח ודילוג, למעלה מן הסדר והרגילות.

כמו כן, בדרך פיסוח ודילוג הקריבו בני ישראל את הקרבנות במצרים, ולא הוצרכו לא לכהן ולא לבית המקדש ולא למזבח, כי כאמור עיקר קרבן הפסח הינו שאינו לפי

קרבן הפסח – הותר להם לקחת צאן של עבודה זרה

חידוש נוסף מצינו בדברי השל"ה הק' על ענין 'משכו ידיכם מעבודה זרה, וקחו לכם צאן של מצוה', שהכוונה בכך היא, שכאן הותר להם לקחת צאן של עבודה זרה להקרבת קרבן הפסח, ואף על פי שהכלל הוא שאסור לקחת את הנעבד לעבודה זרה לקרבן, וכמו שדרשו (תמורה כח): 'ומן הבקר להוציא את הנעבד', אולם בפסח מצרים דילג ופסח הקב"ה על איסור זה, והתיר להם לקחת צאן של עבודה זרה ולהעלותו לגבוה לשם קרבן הפסח.

הרי לנו חידושים רבים ועצומים אשר חידשה התורה הקדושה בסדר הקרבת קרבן הפסח, כאשר הצד השווה שבכולם הוא שכולם מורים ומרמזים על ענין הפיסוח והדילוג שפסח הקב"ה במצרים, הן בגשמיות כפשוטו, והן ברוחניות בסדר כניסת המוחין והארת האורות גדלות קודם קטנות.

מקחו בעשור – כלי לקבלת האורות העצומים

כיון שבעת הקרבת קרבן הפסח זכו בני ישראל לפיסוח ודילוג בהארת האורות וכניסת המוחין גדלות קודם לקטנות, על כן היה צורך גדול להכין כלי ראוי לקבל את

מצרים לבחינת בית המקדש ולגילוי שכינה, ועל כן יכלו להקריב את קרבן הפסח במצרים, וזוהי הכוונה 'ואמרתם זבח פסח הוא לה', שבפסח מצרים זכו בני ישראל לגילוי שכינה של שם הוי"ה ב"ה, וכמו שהיה בבית המקדש.

קרבן הפסח – למעלה מן הטעם

ענין נוסף המורה על הפיסוח והדילוג יש לרמז, כי הגה משה רבינו כדיבוריו עם פרעה חזר ואמר כי בני ישראל צריכים ללכת לזבוח לה' אלוקינו מחוץ למצרים, ואף אחר מכת ערוב כאשר פרעה אמר לו (שמות ח, כא) 'לכו זבחו לאלהיכם בארץ', ענהו משה רבינו 'הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלוננו', ולכאורה אם כן צריך ביאור, כי הלא אם כל מטרת היציאה ממצרים היתה כדי ללכת לזבוח מחוצה לה, הרי בסופו של דבר כן שחטו את הפסח במצרים, ומעתה מדוע היה עליהם לצאת, הלא בטלה טענת משה רבינו.

אלא אמור מעתה, כי אף כאן, בהגיע עת דודים התנהלה כל הגאולה בדרך פיסוח ודילוג, ואף על פי שעל פי ההיגיון השכלי כבר בטלה טענת משה רבינו, מכל מקום יצאו בני ישראל ממצרים, למעלה מן הטעם והשכל, למעלה מדרך הטבע.

למי שהיה מרוחק במחשבתו ובכוונתו. ומזכיר את הדין שאם כפאווה ואכל מצה, יצא ידי חובתו, כי על ידי הכוחות הטמונים במצה, זוכה האוכל לקבל את האור היורד ממעל, אף שלא התכוון לשם מצוה.

ומכך אתה למד, כי אף באכילת מצה ישנו כעין ענין הפיסוח והדילוג, כי גם אור המצה יורד ממעל שלא כסדר ושלא כפי שורת הדין, כי גדול מאוד כח המצה ואורותיה.

'מוציאם ממצרים' -

לשון הווה מדי שנה בשנה

המורם מכל האמור, כי כעת בערבי פסחים שואלין ודורשין בעניני קרבן הפסח, והזמן גרמא לצפות בלב ובנפש לזכות ליציאת מצרים בחלק הנפש באופן של פיסוח ודילוג, וכימים ההם כן נעשה בזמן הזה, ועל כל אחד ואחד להאמין באמונה שלימה כי אף מי שמרגיש בעצמו שהינו שקוע בתוך גלות הדעת וגלות הנפש ואינו חש שתורתו ותפילתו חשובות, ואינו מרגיש את התקשרותו אליו ית', אלא מדמה בעיניו שהוא מרוחק מאור ה', אל יתיימש ח"ו ממצבו, וידע נאמנה שיזכה לצאת מגלות לגאולה, ובוודאי יזכה להארת המוחין אף שלא כסדר, גדלות קודם לקטנות, כי הלא נאמר (במדבר כג, כב) 'אל

האורות העצומים שיושפעו עליהם ממרומים, ולכן ציוותה התורה להקדים את לקיחת הפסח לשחיטתו ד' ימים, כדי להכין כלי ראוי ומתוקן מתוך הכנה דרבה, וזהו הרמז בדברי ר' מתיא בן חרש 'מפני מה הקדים לקיחתו לשחיטתו ד' ימים... ולא היו בידם מצות להתעסק בהם כדי שיגאלו, שנאמר ואת ערום ועריה (שם ז), ונתן להם שתי מצות'.

עשיית הכלי לקבלת האורות היתה על ידי הלקיחה ד' ימים וקשירתו לכרעי המיטה, כי הלא היתה נדרשת לכך מסירות נפש עצומה, כי הרי לקיחה זו היתה כקוף בעיני המצריים, ולמרות שהיתה זאת המצוה הראשונה שהצטוו בני ישראל, כבר זכו הם להראות מסירות נפש בלקיחתו ב' בניסן, ובכך עשו הכנה ראויה לקבלת האורות הקדושים והנעלים.

אור המצה - אף ללא כוונה

ויצויין כי הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע מאריך בענין טעמו של מאן דאמר 'מצוות אין צריכות כוונה', כי במושכל ראשון נראה הדבר כולזול בחשיבות המצוה, ומסביר שם כי איפכא מסתברא, כי מחמת גדול חשיבות המצוה, אזי אף אם לא התכוון במחשבתו יצא, כי גדול כח המצוה להשפיע אורות אף

מוציאם ממצרים', בלשון הווה, מארץ מצרים, וכימי צאתנו ממצרים
שמדי שנה בשנה יוצאים מחדש יראנו השי"ת נפלאות גדולות.

ויהא רעוא שכבר יתקיים מקרא שכתוב 'קול דודי הנה זה בא, מדלג על
ההרים מקפץ על הגבעות', כי הלא בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל,
ונזכה לביאת המשיח ובנין בית המקדש ולקיבוץ נדחי ישראל, ונאכל
שם מן הזבחים ומן הפסחים אשר יגיע דמם על קיר מזבחך לרצון
במהרה בימינו, אמן.

באה שבת. בא להתוודע.

לומדי הדף היומי מנויי להתוודע ממשיכים להתענג על 'גליון נושא יומי', המגיע הישר אל תיבת הדואר או לדואר האלקטרוני, בנוסף ל"שיעור האזנה יומי" במגוון שפות לבחירה בקו הטלפוני של להתוודע.

מה יתן לי "להתוודע" לחיים?

שאלות שינון שבועיים
מבחנים בסגנון אמריקאי לשינון הנלמד למען יעמדו לימים רבים

שול"ת מיוחד
שאל את הרב מנויי המערכת נהנים משול"ת פורה ובהיר עם רבני המערכת

שיעור יומי
מוקלט ומתועד שיעור עיוני בנושא מרכזי ב-25/10 דק' לבחירה ע"י מג"ש מפורסמים במגוון שפות

שיעור יומי
בדיוור ישרי שיעור בן 4 עמודים בנושא עיוני על הדף בעריכה בהירה

למנויים: 02-9904001

סי'אין גלאגן דאס מפיע נפלאג...

חדש! ניתן להשיג את הג'וינות היומיים של להתוודע
אשר מלאים זיו ומפיקים נוגה בנושאים על הרף
אסופים יחד בחוברת אחת במתכונת "דו חודשית"
להנאת לומדי הרף היומי, ולהעשרת הידע ההלכתי.

הגליונות ערוכים בטו"ט ודעת בראשות
הרה"ג ר' אהרן רובינפעלד שליט"א
בעל מח"ס תורת הקניינים, תורת המצוה

להשיג בחנויות הספרים המובחרות | למנויים חודשיים: 02-9904001